

IRTI
BRYTNINGEN · HUUMETYÖN ERIKOISLEHTI 3/2021

TEEMANA IHMISOIKEUDET

Vapaaehtoiset
haluavat lisää
näkyvyyttä
s. 7

Nuori
tarvitsee
sitoutuneen
aikuisen
s. 8

Kansijuttu:
Läheiset usein
jaksamisensa
äärirajoilla
s. 14

Päihdepalvelujen ylihoitaja
Virpi Jaakkola kertoo,
että läheiset tarvitsevat
omaa tukea ja hoitoa

IRTI HUUMEISTA
-PUHELIN:

0800 980 66

ma-pe 9-15 & ma-to 18-21

4

PULSSILLA

Syyskokouskutsu, vertaistuen voima, asunnottomien yö, huumeisiin kuolleiden muistopäivä

12

OPINNÄYTETYÖ

Isovanhemmat tuntevat voimattomuutta, todetaan Johanna Kivistön ja Anne Kukkosen opinnäytetyöss.

14

Kansijuttu: Läheiset usein jaksamisensa ääri rajoilla

Lain mukaan kuntien on järjestettävä riittävästi tukea myös päihdeongelmaisten läheisille.

6

TUTKITTUA: E-RESEPTI LISÄSI VÄÄRINKÄYTTÖÄ

Sähköisen reseptin käyttöönotto esti osaltaan liikalääkityksiä, mutta helpotti samalla lääkkeiden väärinkäyttöä, todetaan VTM Mikko Nurmisen taloustieteen väitöstyössä

NUORI TARVITSEE SITOUTUNEEN AIKUISEN

Jari Raikunen ja Pietro Saari pyrkivät olemaan se aikuinen johon voi luottaa.

8

Päätoimittaja
Mirka Vainikka,
toiminnanjohtaja

Toimitussihteeri
Birgitta Suorsa,
viestintäpäällikkö

Tekijät
Siiri Fränti
Jenni Kivimäki
Janika Latva
Jani Laukkanen
Rosa Leppämäki
Janita Maijanen
Erja Morottaja
Karin Nynäs-Aspö
Tapio Ollikainen
Antti Yrjönen

Kustantaja
Irti Huumeista ry
Fredriksberginkatu 2
00240 Helsinki

Painopaikka
Grano, Helsinki
Julkaisun ilme ja taitto
Hahmo

Painosmäärä
700 kpl

Toimituskunta
Saana Juopperi
Janita Maijanen
Petra Müller
Mira Reponen
Birgitta Suorsa
Mirka Vainikka
Ida Virta

Keskustoimisto
info@irtihuumeista.fi

Vapaaehtoistoiminta
Huume- ja läheistyönvastaava
Mira Reponen p. 050 371 3466
Janita Maijanen p. 050 339 5283
Petra Müller p. 050 472 0372

Läheistyönkeskus
Fredriksberginkatu 2
p. 050 371 3466
tai 050 472 0372

Sähköpostit
etunimi.sukunimi
@irtihuumeista.fi

Huume- ja läheistyön erikoislehti
Taite ilmestyy neljä kertaa vuodessa
Taite-lehti on Irti Huumeista ry:n jäsenetu.

Lehti ilmestyi 1985–1995
nimellä *Läheinen*
ja 1996–2014 nimellä *Irti*.

ISBN 2342-9232
(painettu)
ISSN 2342-9240
(verkkojulkaisu)

Kannen kuva
Antti Yrjönen

#PÄÄKIRJOITUS

Lastensuojelua vai syrjintää?

MITEN PÄIHDEPERHEIDEN LASTEN oikeudet toteutuvat? Lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja suojelluksi, mutta kuka määrittelee sen, mikä suojelee lasta ja mikä ei. Jos lapsen arkeen kuuluu päihderiippuvuussairaus, miten ja milloin hän voi keskustella aiheesta ja tulla kuulluksi? Tuleeko hänen äänensä kuulua myös mediassa, edes anonymisti, vai onko se stigmatisoivaa?

Perustuslaki on kaiken lainsäädännön ja julkisen vallankäytön perusta. Se turvaa, ettei ketään saa asettaa erilaiseen asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.

Huumeita käyttävien ihmisten ja heidän läheistensä ihmis- oikeuksien toteutumisessa on haasteita hoitopääsyssä, asumisessa ja toimeentulossa. Tapasin huumeriippuvaisten vanhempien lapsen, joka on sijoitettu laitokseen. Hän kertoi huolestaan, kuinka hänen vanhempansa asuvat, elävät ja selviytyvät talven ajan. Lapsi halusi antaa omat pienet viikkorahansa vanhemmilleen, jotta heilläkin olisi syötävää. Hän myös toivoi voivansa jakaa kokemustaan muille vastaavassa tilanteessa oleville lapsille, jotta nämä saisivat vertaistukea.

Monet huumeriippuvalaiset ihmiset ja heidän läheisensä kamppailevat arjen ongelmien, terveytensä ja taloutensa kanssa – ja kipuilevat palveluvajeen takia. Heidän kohdallaan ihmisoikeudet eivät toteudu kuten YK:n ihmisoikeuksien julistuksessa todetaan. Suomessa on tarpeen käydä keskustelua, kuinka huumeriippuvaisten ja heidän läheistensä kohtaaminen, palvelut ja asema saataisiin sille tasolle, että voisimme sanoa ihmisoikeuksien olevan kunnossa. Vaikeneminen ei ole kultaa.

Mirka Vainikka, toiminnanjohtaja, Irti Huumeista ry

Kuva: Jani Laukkanen

#LEDARE

Barnskydd eller diskriminering?

HUR FÖRVERKLIGAS BARNENS rättigheter i familjer med missbruk? Barn har rätt att bli hörda och få skydd, men vem definierar vad som skyddar barn och vad som inte gör det? Om det finns beroendesjukdom i barns vardag, hur och när får de tala om saken och bli hörda? Ska deras röster också höras i medierna, ens anonymt, eller är det stigmatiserande?

Grundlagen är fundamentet som all lagstiftning och offentlig maktutövning vilar på. Den ska se till att ingen försätts i en ojämlik ställning på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikter, hälsotillstånd, funktionsvariation eller andra orsaker som hänför sig till personen. Barn ska behandlas likvärdigt som individer, och de ska, utifrån sin utvecklingsnivå, få påverka ärenden som rör dem själva.

Tillgång till vård, boende och utkomst är ett problem när det gäller förverkligandet av de mänskliga rättigheterna för personer med alkohol- eller drogmissbruk och deras anhöriga. Jag träffade ett barn till föräldrar med drogberoende. Hen är placerad på barnhem och berättade om sin oro för hur föräldrarna ska bo och klara sig över vintern. Barnet ville ge sin egen lilla veckopeng till föräldrarna för att också de skulle få mat. Hen önskade också att hen kunde dela med sig av sina erfarenheter till andra barn i motsvarande situationer, för att de skulle få kamrattstöd.

Många människor med drogberoende samt deras anhöriga kämpar med vardagens problem, hälsa och ekonomi – och lider på grund av brist på tjänster. Deras mänskliga rättigheter förverkligas inte i enlighet med FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna. I Finland behöver vi föra en diskussion om hur vi ska bemöta drogberoende personer samt deras anhöriga och förbättra deras ställning och tillgång till tjänster på ett sådant sätt att vi kan säga att de mänskliga rättigheterna förverkligas. Att tåga är inte guld.

Mirka Vainikka
verksamhetsledare, Fri från narkotika rf

TAITE

3

”Kuka tahansa voi suistua elämästä sivuun. Jokainen voi toipua.”

– Katja

Irti Huumeista ry toimii

16.10. Irti Huumeista ry:n sääntömääräinen syyskokous

Irti Huumeista sääntömääräinen syyskokous pidetään 16. lokakuuta klo 12 alkaen etäyhteyksin (Teams).

Syyskokouksessa käsitellään yhdistyksen sääntöjen 10§:n määräämät asiat, ml. jäsenmaksun suuruus ja toimintasuunnitelma 2022.

Ilmoittautuminen kokoukseen 13. lokakuuta klo 15 mennessä. Ilmoittautuneet saavat kokousmateriaalin ja liittymisohjeet ennakoon.

Lisätiedot ja ilmoittautumiset: järjestökoordinaattori **Ida Virta**, p. 050 320 8947 tai ida.virta@irtihuumeista.fi.

Tervetuloa!

Vertaisissa on voimaa

Huumeita käyttävien ja toipuvien läheiset kokoontuvat syksyllä Teamsissä joka toinen tiistai klo 18–20. Seuraava tapaaminen on 14.9. Ryhmän vetäjänä toimii koulutettu vapaaehtoisemme. Ryhmää koskee samanlainen vaitiolo-velvollisuus kuin live-ryhmiäkin.

Ilmoittaudu mukaan viimeistään edellisenä päivänä klo 12:een mennessä lea.seger@irtihuumeista.fi

Käytä sellaista sähköpostiosoitetta, jolla haluat olla mukana ryhmässä. Saat paluupostissa kutsun, muista vastata siihen.

17.10. Asunnottomien yö

Asunnottomien yönä muistutetaan tänä vuonna ulkopuolisuuden syistä, teemalla **ULKOPUOLELLA** – Syrjäytynyt vs. syrjäytetty. Asunnottomuuteen johtaa monta kertaa syrjäyttäminen yhteiskunnasta.

Syrjäytyminen ja syrjäyttäminen ovat usein mielen-terveys- ja päihdeongelmien taustalla niin syynä kuin seurauksena. Vankiloista vapautuvien on miltei mahdotonta saada asuntoa erityisesti vapailta markkinoilta, ja heitä poissuljetaan muutenkin palvelujärjestelmistä. Monella kadulle pitkäaikaisasunnottomaksi ajautuneella on pitkä syrjäyttämishistoria, joka kytkeytyy lastensuojeluun. Myös maahan muuttaneiden kotouttamiseen ja asuttamiseen liittyy pullonkauloja mm. kielimuurin takia.

Mitä kauemmin ihminen on asunnottomana, sitä vaikeampaa hänen on päästä asuntomarkkinoille. Viime vuonna ARAN selvityksen mukaan pitkäaikaisasunnottomien määrä nousi kymmenen vuoden laskun jälkeen liki sadalla henkilöllä. Vuoden lopussa heitä oli 1 054.

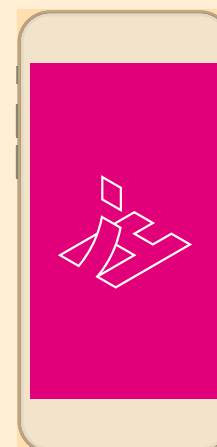
Tapahtuman tiedot: somessa @asunnottomienyo, netissä asunnottomienyo.fi

9.11. Huumeisiin kuolleiden muistopäivä

Huumeisiin kuolleita muistetaan 9. marraskuuta Helsingissä perinteisesti Vanhalla kirkolla. Tänä vuonna muistutetaan, että huumekuolema koskettaa myös kuolleen sisarusia ja ystäviä.

Muistotilaisuuksia järjestetään eri puolilla Suomea lokakuun lopussa ja marraskuun alussa. Viime vuonna muistotilaisuus vietettiin 21 paikkakunnalla.

Tarkemmat tiedot tulevat nettisivulle vaiettumenetys.fi > Muistotilaisuudet 2021.

Seuraa toimintaamme somekanavilla

Facebook @irtihuumeista, @laheistyonkeskus
Twitter @IrtiHuumeista
Instagram @irtihuumeista

Päivitä tietosi ja verkostoidu

Huumetyön Terveysneuvontapäivät pidetään Espoossa ja Teamsissä 3.–4. marraskuuta. Aiheina tartuntatauti- ja huume-tilanne, vankiterveydenhuolto, paperittomien terveys, liikkuva terveysneuvonta ja Suomen malli huumekuolemien vähentämiseksi ja paljon muuta. Katso koko ohjelma sivuiltamme www.irtihuumeista.fi > Ammattilaisille > Terveysneuvontapäivät

Jos työskentelet huumeita käyttävien kanssa, olet päättämässä tai valmistelemais päihdepalveluista tai käytät terveysneuvontapalveluita, Terveysneuvontapäivät ovat oivallinen tilaisuus saada tuoretta tietoa ja verkostoitua.

Terveysneuvontapäivät toteutetaan yhteistyössä Espoon kaupungin kanssa. Tapahtuma saa rahoitusta sosiaali- ja terveysministeriöltä.

Ilmoittautuminen päättyy 2.10.

Huumeita käyttävien ja huumeista toipuvien ilmoittautumiset läheistyön koordinaattorille Petra Müllerille, petra.muller@irtihuumeista.fi

Tue työtämme:

IBAN FI93 1555 3000 1121 60

irtihuumeista.fi/lahjoita

E-resepti lisäsi väärinkäyttöä

SÄHKÖISEN RESEPTIN käyttöönotto esti osaltaan liikalääkityksiä, mutta helpotti samalla lääkkeiden väärinkäyttöä, todetaan **VTM Mikko Nurmisen** taloustieteen väitöstyössä *Essays in Health Economics*.

Sähköinen resepti virtaviivaistaa potilaan reseptien uusimista. Potilas voi uusia reseptin esimerkiksi apteekin kautta ja lääkäriä ei välttämättä tarvitse kohdata. Tämä voi parantaa lääkehoitoon sitoutumista mutta myös heikentää lääkärin ja potilaan välistä hoitosuhdetta.

Käytetään sekaisin opioidien kanssa

Väitöskirjassa tarkasteltiin bentsodiatsepiinireseptien käyttöä vuosina 2007–2014.

Bentsodiatsepiinejä käytetään maailmanlaajuisesti ahdistuneisuuden, paniikkihäiriön sekä unettomuuden hoidossa. Bentsodiatsepiinit aiheuttavat herkästi riippuvuutta pitkittyneessä käytössä, ja niitä voidaan käyttää päihteenä. Ensiavussa hoidetaan toistuvasti bentsodiatsepiineista sekä etenkin sen ja alkoholin tai opioidien sekakäytöstä johtuvia myrkytyksiä, väitöksessä todetaan.

VTM Mikko Nurmisen väitös Essays in Health Economics esitettiin julkisesti tarkastettavaksi Turun yliopistossa perjantaina 20.8.2021. Julkaisu löytyy osoitteesta [utuou.fi](#) > kokoelmat > väitöskirjat

Nuorten itsemurhayrityksen kasvoivat

Tutkimuksessa havaittiin, että tarkastelujaksolla sähköisen reseptin käyttöönotto lisäsi bentsodiatsepiinien kulutusta alle 40-vuotiailla potilailla viidellä prosentilla. Vastaavaa ei havaittu iäkkäämmillä.

Nuorten potilaiden terveydessä ei kuitenkaan havaittu paranemista, vaikka reseptejä uusittiin enemmän. Sen sijaan lääkkeiden väärinkäyttödiagnoosien määrä ja itsemurhayritysten määrä kasvoivat noin 20 prosentilla.

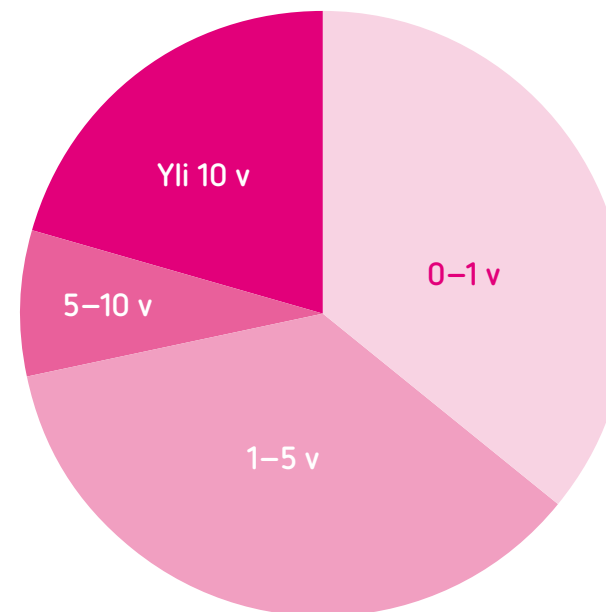
Väitöstyön mukaan helpottunut reseptien uusiminen voi johtaa lääkkeiden liika- ja väärinkäyttöön. ”Samalla on kysyttävä, voiko tietotekniikan järjestelmät korvata fyysisen tapaamisen lääkärin ja potilaan välillä, etenkin korkeariskisissä tai kompleksisissa tapauksissa”, Nurminen toteaa väitöksessään.

Nurminen käytti aineistona mm. Kelan ja THL:n tietokantoja ja tilastoja.

Nurminen huomauttaa, että tarkastelujakson jälkeen sähköisen reseptin uusimiseen liittyviä haittoja on pyritty vähentämään, mutta ongelmana edelleen on, että perusterveydenhuollossa lääkäreillä on vain vähän aikaa tutkia jokaisen potilaan reseptien uusimisen perusteet.

Vapaaehtoiset haluavat lisää näkyvyyttä

Kauanko olet toiminut vapaaehtoisena (n=39)?

”Täältä saa asiantuntevaa tukea ja apua”

”Positiivinen, ihmisläheinen ja hyvin organisoitu yhdistys.”

”Ilo olla mukana:)”

IRTI HUUMEISTA SAI vapaaehtoisiltaan hyvän arvosanan. Mielikuva järjestöstä on 4,44 asteikolla o (erittäin kielteinen) – 5 (erittäin myönteinen). Kaikki vastaajat valitsivat vähintään kolmosen.

Kysely tehtiin neljännen kerran. Avoimissa vastauksissa kommentoitiin mielikuvaa tarkemmin: ”Myönteinen kyllä mutta jotenkin tuntuu, että se voisi muodostua vielä myönteisemmäksi, jos se saisi enemmän näkyvyyttä. Tuntuu, että pitäisi ehkä näkyä ja kuulua enemmän.” ”Enemmän näkyvyyttä ja ääntä!!!”

Yhdistyksen ammatillisuus arvioitiin korkealle: ”Täältä saa asiantuntevaa tukea ja apua.” ”Teette todella tärkeää työtä ja laitatte aina etusijalle niin käyttäjän kuin hänen läheisensä.” ”Positiivinen, ihmisläheinen ja hyvin organisoitu yhdistys.” ”Luotettava, ajanmukaista infor-

maatiota kaikesta huumeisiin liittyvään. Ystävällinen, asiallinen henkilökunta.”

Vapaaehtoisten mielestä suora puhe toimii parhaiten. ”Asioista puhutaan/tuodaan esille suoraan, niitä kaunistelematta. Läheisille ja omaisille turvasatama (myös päihdeongelmaisille), jossa tulee kuulluksi ja saa koostavaa vertaistukea.”

Korona-ajan Teams-tapaamisia ja -koulutuksia arvioitiin korkealle: ”Teams kokoukset olivat ihan parhaita”. Palautteissa kaivattiin myös fyysisiä tapaamisia: ”Poikke-usaika on pannut uusiksi niin paljon asioita niin ammatillisilla kuin vapaaehtoisilla. Kyllähän informaation antaminen onnistuu etäyhteyden kautta, etäryhmäkin ehkä. Uskon kuitenkin, että ihminen tarvitsee myös läsnäoloa ja lämpöä. Läheisryhmää. Läheisyyttä.”

Yksikin huumekuolema on liikaa

HUUMEISIIN KUOLEE Suomessa enemmän ihmisiä kuin tieliikenteessä, muistuttavat THL:n asiantuntija **Inari Viskari** ja erityisasiantuntija **Sanna Kailanto**.

Vuonna 2019 tieliikenteessä kuoli 211 henkilöä ja huumeisiin 234 henkilöä.

Joka viikko huumeisiin kuolee yli neljä ihmistä, joista vähintään yksi on alle 25-vuotias. Nuorten huume-

kuolemien jyrkkä kasvu Suomessa on kansainvälisesti poikkeuksellista, sillä esimerkiksi muualla Euroopassa huumeisiin kuollaan huomattavasti vanhempina, noin 40-vuotiaana. Suomessa tyypillinen huumekuoleman uhri on 33-vuotias mies.

Viskari ja Kailanto huomauttavat, että huumekuolemiin tulee ottaa yhtä kunnianhimoisen nollavisio kuin liikennekuolemiin. Päihteiden käytön aloittamisikää pitää saada nostettua ja käytön riskeistä tulee tiedottaa ja keskustella avoimesti nykyistä enemmän.

Koko blogi osoitteessa [blogi.thl.fi](#) > 12.8.2021

Nuori tarvitsee sitoutuneen aikuisen

Teksti: Birgitta Suorsa Kuvat: Aseman Lapset

← Jari Raikunen ja Pietro Saari työskentelevät päihde- ja rikostaustaisten nuorten kanssa: Nuoren kanssa pitää touhuta paljon ja opastaa häntä, jotta asiat saadaan kuten niiden pitää olla.

Päihteisiin ja rikoksiin ajautuneelta nuorelta pitää kysyä, kuinka sulla menee.

JARI RAIKUNEN JA Pietro Saari tietävät, että jos nuorella menee kotona huonosti eikä koulussakaan kukaan ota koppiä, päihteisiin on helppo turvautua ja niitä voi rahoittaa rikoksilla.

– Suurin osa nuorista tulee meille Helsingin poliisilta tai poliisin sosiaalityöntekijältä, Raikunen toteaa.

Raikunen työskentelee projektikoordinaattorina ja Saari projektityöntekijänä Aseman Lapset ry:n Ripa-hankkeessa.

– Kun alle 18-vuotias nuori on tehnyt useita rikoksia tai vakavan rikoksen, tältä kysytään halua Ripa-työskentelyyn. Keväällä alkaneeseen hankkeeseen on otettu myös Pasila-hankkeemme nuoria. Toimintaan osallistuu nuoren lisäksi hänen lähiyhteisönsä, Raikunen kertoo.

Yleensä nuorella ei ole ollut ketään luotettavaa aikuista, joka olisi ollut ollut kiinnostunut tämän tekemisistä, mielipiteistä ja suunnitelmista.

– Työmme voi näyttää vain hengailulta nuoren kanssa, mutta luottamuksen rakentaminen vie aikaa. Kun teemme parityötä, nuorella on kaksinkertainen mahdollisuus luoda suhde aikuiseen.

Saari on kokemusasiantuntija, jolla on taustallaan rikoksia ja päihteiden käyttöä. Valistamisen sijaan tarvitaan hänen mukaansa yhteistyötä.

– Kun nuorena meni kotona huonosti ja koulussa vielä huonommin, rupesin käyttämään päihteitä. Mitä enemmän minua niistä valistettiin, syyllistettiin ja raivottiin, sitä vimmammin kapinahenki nousi. Jos joku olisi kysynyt, miten sulla oikein menee, asiat olisivat voineet mennä toisin, Saari sanoo.

”Alaikäisen pitäisi muka tuntea palvelut”

Ripa-hankkeessa rakennetaan nuoren kanssa suunnitelma yhteisestä tekemisestä ja tavoitteista. Joskus se voi olla nyrkkeilyharrastuksen aloittaminen. Nuorista olisi voitu työparin mukaan ottaa koppi jo aiemmin. Iso ongelma on, että nuoret jäävät vaille palveluja.

– Juuri sitä palvelua, joka olisi nuorelle se sopivin. Nuoret eivät itse tunne palveluja eivätkä osaa etsiä niitä, Raikunen sanoo.

Työpari oudoksuu sitä, että alaikäisen odotetaan tuntevan palvelut, kun monet aikuisetkaan eivät niitä tunne tai ne jäävät oudoiksi puutteellisen kielitaidon takia. Lisäksi palveluiden vaatiminen vaatii aikuiseltakin taistelija-asennetta.

– Meidän työstä iso osa menee noihin palveluihin ja huolen pitämiseen, että nuori myös saa ne palvelut, Saari sanoo.

Raikunen mukaan nuori jätetään helposti oman onnensa nojaan. Kukaan ei ota vastuuta. Nuori myös kirjataan helposti pois palvelusta, jos hän ei saavu paikalle. Lääkärissä nuoren ADHD-epäily voidaan kuitata sanomalla, että ”hoida ensin tuo päihdeongelma”.

– Kun nuorella on päihdetaustaa ja muuta, niin luovutetaan liian helposti. Pitää ymmärtää nuoruuden haasteet ja nämä ongelmat. Kun nuori tulee meille, me katsotaan, että nuori saa ne palvelut ja että hän sitoutuu niihin, Raikunen kertoo ja lisää:

– Meillä on Suomessa tosi paljon hyviä palveluita ja hyviä työntekijöitä, mutta palvelut eivät juttele keskenään. Tarvitaan osaamista eri aloilta ja yhteistä hoitamista.

Saari on työskennellyt paljon laitoksissa olleiden nuorten kanssa. Laitoksen jälkeen nuori voi pudota ns. tyhjän päälle.

– On merkittävää, millainen ihminen jälkihuollossa tulee hoitamaan nuoren asioita. Jos kohdalle sattuu virkamiesmäinen ihminen, homma ei toimi. Nuoren

kanssa pitää touhuta paljon ja opastaa häntä, jotta asiat saadaan kuten niiden pitää olla.

Yhden luukun periaate toimisi työparin mielestä näiden nuorten kanssa. Nyt nuori joutuu kertomaan mielenterveys-, päihde- ja muista ongelmistaan hyvin monelle eri aikuiselle, jotka eivät ole tekemisissä toistensa kanssa.

Kouluissa enemmän huomiota nuoriin

Nuori peittää päihteillä muita ongelmia ja lääkitsee pahaa oloaan, Raikunen ja Saari tietävät.

– Aika isolla osalla meidän nuorista on nepsy-oireita. He ovat pudonneet jo koulussa kyydistä, Raikunen sanoo.

Heidän mukaansa koulun pitäisi olla se turvaverkko, jossa nuoren ongelmat viimeistään huomataan.

– Ensin on huono olla kotona, ja sitten koulussakaan ei oikein ymmärretä. Se on kuin lumipallo, joka vain paisuu, Saari vertaa.

Kouluihin tarvittaisiin hänen mukaansa enemmän osaamista ja enemmän aikuisia. Integroitu opetus ei välttämättä ole paras ratkaisu, koska opettajalla ei yleensä ole erityisopettajan pätevyyttä, aikaa tai taitoja.

Raikunen painottaa ylipäätään hyvän aikuisen läsnäoloa päihde- ja/tai rikostaustaisen nuoren elämässä.

– Nuorella olisi aikuinen, joka on oikeasti vastuussa nuoresta ja turvaisi tämän palvelut. Jollakin olisi koko ajan tieto, miten nuorelle menee. Tilanteisiin pitää reagoida nopeasti, hän sanoo.

Kun nuori ottaa yhteyttä vaikka illalla, joku ripalaisista tai muista tiimiläisistä reagoi siihen. Akuuttiasiat hoidetaan aina.

– Me pyritään olemaan se aikuinen, jonka sanaan ja tekemisiin voi luottaa, Saari kiteyttää.

Ripa-hanke käynnistyi 1. toukokuuta.

Lisätietoa: www.aseanlapset.fi > Toimintamuotomme > Ripa-hanke

Samasta osoitteesta löytyvät Pietro Saaren blogit Ripa-toiminnasta.

Pasila-hankkeessa tehdään työtä rikoksilla oireilevien alaikäisten nuorten kanssa. www.aseanlapset.fi > Toimintamuotomme > Katusovittelu, K-O ja Pasila-hanke

"Me pyritään olemaan se aikuinen, jonka sanaan ja tekemisiin voi luottaa."

Asunnottomuus ei ole ominaisuus

ASUNNOTTOMUUTTA KOKEVAT IHMISET herättävät usein turvattomuutta muissa. Ei ymmärretä, että asunnottomuus lieveilmiöineen aiheuttaa turvattomuutta nimenomaan asunnottomuutta kokevalle. Pelkoja ja kovia arvoja ruokkivassa ilmapiirissä unohdetaan, että toimivassa yhteiskunnassa ja yhteisöissä pidetään huolta toisista.

Erilaiset elämänhallinnan ongelmat ovat lisääntyneet, ja koronakriisi tuo oman lisänsä asunnottomuuteen. Yhä useampi on vaarassa menettää kotinsa ja joutua kadulle taloudellisista, terveydellisistä tai sosiaalisista syistä. Tyypillistä asunnotonta ei ole.

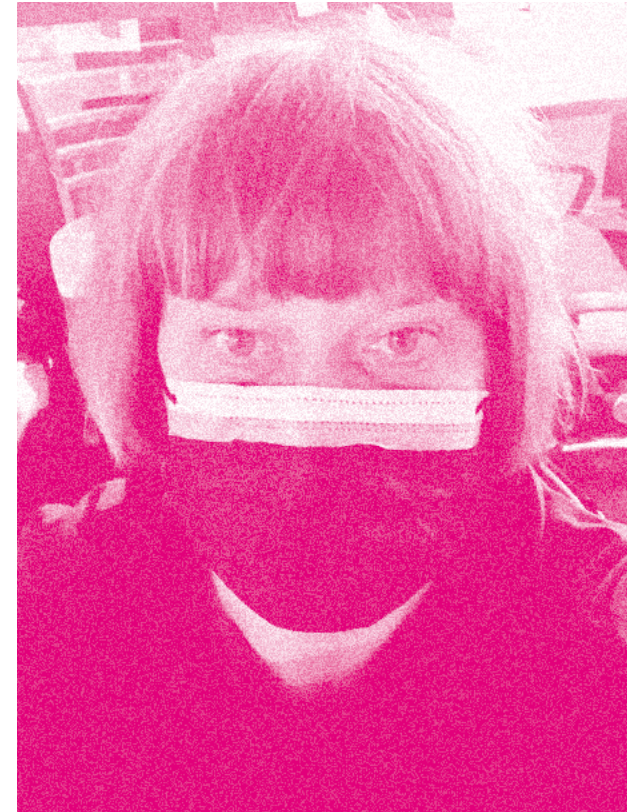
Asunnottomuuteen johtavista syistä merkittävin on pula kohtuuhintaisista asunnoista. Myös muutokset elämässä, kuten avioero, läheisen kuolema, sairastuminen, työttömyys tai konkurssi, voivat ajaa kodin menettämiseen. Riski jäädä asunnottomaksi on suurempi pienituloisilla, maahanmuuttajataustaisilla sekä päihde- ja mielenterveysongelmista kärsivillä. Asunnottomuus on tilanne ja olosuhde, ei kenenkään ominaisuus – ja hyvin harvoin ”oma syy”.

Suomessa on toteutettu vuodesta 2008 lähtien asunto ensin -periaatetta, jossa asunnottomuutta kokevalle mahdollistetaan tarpeiden mukaan erilaisin tukitoimin asuminen omassa asunnossa. Kun katto on pään päällä, aletaan ratkaista ihmisen sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia.

Tällä hetkellä esimerkiksi jonot tuettuun asumiseen ovat kohtuuttoman pitkät, kahdesta viiteen vuoteen. Lisäksi asukkaille osoitetun tuen pitäisi olla riittävää ja sen tulisi perustua pitkään ja oikeanlaiseen asunnottomuuden asiantuntemukseen, ei liiketoimintaan.

Asunto ensin -mallin ansiosta pitkäaikaisasunnottomuutta on saatu vähennettyä tehokkaasti. Vielä 1987 asunnottomana oli lähes 19 000 henkilöä, mutta viime vuoden lopulla ARA:n tilaston mukaan noin 4 340 ihmistä. Hyvä kehitys kuitenkin pysähtyi, sillä pitkäaikaisasunnottomien määrä nousi kymmenen vuoden jälkeen, 1 054 henkilöön. Joukossa on yhä nuorempia yhä huonommassa kunnossa. Alle 25-vuotias pitkäaikaisasunnoton ei ole enää harvinaisuus.

Hallituksella on kunnianhimoinen tavoite puolittaa asunnottomuus Suomessa vuoteen 2023 mennessä. Ongelmana on vastuun siirtäminen kunnille, joilla ei siihen lakisääteistä velvoitetta. Laki velvoittaa vain tilapäisen

hätämajoituksen tarjoamiseen omille kuntalaisille. Se ei ole ratkaisu asunnottomuuden poistamiseksi.

Perustuslain mukaan ”Jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon.” Lisäksi valtiolla on velvollisuus edistää jokaisen oikeutta asuntoon, mikä tarkoittaa kotia omilla avaimilla ja vuokrasopimuksella.

Erja Morottaja

Kirjoittaja työskentelee viestinnän asiantuntijana Vailla vakinaista asuntoa ry:ssä ja vastaa Asunnottomien yön markkinoinnista

Isovanhemmat tuntevat voimattomuutta

Suurin osa isovanhemmista tuntee voimattomuutta lapsenlapsensa huumeiden käytöstä, todetaan Johanna Kivistön ja Anne Kukkonen opinnäytetyössään.

ISOVANHEMPIEN

HUOLET huumeita käyttävästä lapsenlapsensa liittyvät opinnäytetyön mukaan nuoren huumeiden käyttöön yleisesti, nuoren terveyteen, opintoihin, ihmissuhteisiin, talousasioihin ja huumemaidin rikollisuuteen. Lapsenlapsen huumeiden käyttö aiheutti useimmille unettomuutta, ahdistuneisuutta ja surua.

Isovanhemman ja lapsenlapsen suhde vaihteli, yleensä isovanhemmilta pyydettiin rahaa. Opinnäytetyön tapauksissa nuoren häiriökäyttäytyminen kohdistui omaan lapsuudenperheeseen, ei isovanhempiin.

Monien isovanhempien perhesuhteet olivat pysyneet kiinteinä. He kokivat saavansa eniten tukea puhumisesta perheen kesken. Vain kolme vastaajaa mainitsi ulkopuolisen avun tuen lähteenä. Näistä mainittiin sosiaali- ja terveyspalvelut, vertaisryhmät ja tiedonhau.

Opinnäytetyön mukaan tiedottamista kannattaisi lisätä iäkkäämmälle väestölle. Isovanhemmat tulisi ottaa huomioon yhtä lailla nuoren huumeiden käytöstä kärsivinä läheisinä ja suunnata palveluja myös heille.

Opinnäytetyö on ensimmäinen huumeita käyttävien nuorten isovanhemmista. Isovanhemmat tavoitettiin Irti Huumeista ry:n läheisryhmien sekä tekijöiden omien verkostojen kautta. Aineistona oli yksi laadullinen yksilöhaastattelu ja 12 kyselylomakevastausta.

Vertaisryhmistä psykososiaalista tukea

Kiia Halonen ja Jenna Heinonen selvittivät huumeita käyttävien läheisten psykososiaalisen tuen tarpeita ja miten läheiset ovat hyötynet Irti Huumeista ry:n palveluista.

Läheiset tarvitsivat tukea erityisesti psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämiseksi. Puolet vastaajista kertoi hakeneensa terapeutista ja/tai muuta ammatillista tukea oman toimintakyvyn edistämiseen, ja osa kertoi tarvinneensa tai tarvitsevänsä jotain lääkitystä.

Huumeita käyttävän läheisenä elämisen myötä vastaajilla alkoi ilmetä esimerkiksi muista ihmisistä ja sosiaalisista verkostoista

eristäytymistä. Vaikutukset sosiaaliseen toimintakykyyn olivat yleensä negatiivisina.

Vertaistuki nähtiin merkittävimpänä tuen muotona. Liki puolet vastaajista korosti vertaistuen merkitystä oman vaikean tilanteensa käsittelyssä. Vertaistuen koettiin parantaneen omaa hyvinvointia ja jaksamista sekä vahvistaneen toivon ylläpitoa ja kriisistä toipumista. Harvemmin oli koettu ahdistusta vaikeiden elämäntilanteiden ja kokemusten läpikäynnistä.

Aineistona on 24 kyselylomakevastausta, jotka kerättiin Irti Huumeista ry:n suljetuissa vertaistukiryhmissä.

Kivistö, Johanna; Kukkonen, Anne. 2021. "Sattuu niin helvetisti".

Isovanhempien kokemuksia lapsenlapsen huumeiden käytöstä.

Opinnäytetyö. Metropolia <https://www.theseus.fi/handle/10024/496058>

Halonen, Kiia; Heinonen, Jenna. 2021. Huumeiden käyttäjien läheisten psykososiaalisen tuen tarve. Opinnäytetyö.

Metropolia. <https://www.theseus.fi/handle/10024/498381>

"Matalan kynnyksen palvelut ovat tärkeä ensiaskel"

← "Palveluita olisi mahdollisuus antaa enemmänkin, jos ihmiset uskaltaisivat käyttämään palveluita. Huumeiden käyttö on edelleen iso tabu", Jaana Fröjdal sanoo.

Teksti: Janika Latva, Rosa Leppämäki ja Siiri Fränti
Kuva: Jenni Kivimäki

Ryhmänohjaaja Jaana Fröjdal antaa tunnustusta Porin kolmannen sektorin päihdepalveluille ja toivoo entistä useamman löytävän ne.

Kuinka huumeiden käyttö näkyy Porissa?

Jaana: Huumeiden käyttö on nousussa entistä nuorempien keskuudessa. Olen kohdannut läheistyössä paljon ihmisiä, joiden lähipiirissä on suurissa määrin kannabiksen käyttöä, usein yhdessä muiden päihteiden kanssa. Valitettavasti kannabiksen käyttö koetaan nykyään jopa alkoholia turvallisemmaksi. Lisäksi amfetamiinin ja ekstaasin käyttö näkyvät.

Mistä huumeita käyttävä voi hakea palveluita Porissa?

Jaana: Keväällä avattiin Lissu Social Club, kynnyksetön palvelupiste. Lissuun voi mennä päihtyneenä tai selvinpäin. Siellä voi levätä hetken, hakea apua asioiden hoitamiseen tai vaikka pestä pyykkiä. Sininauhan toimintaan kuuluu järjestää ensisuoja yöaikaan satakuntalaisille huumeita käyttäville. Usein huumeita käyttävät ohjataan kunnallisen katkaisuhoidon lisäksi Sininauhasäätiön toimintaan.

Toipuville huumeita käyttäville tarjotaan NA-ryhmiä.

Miten läheisten palvelut on hoidettu?

Jaana: Eniten kysyntää on huumeita käyttävien läheisille suunnatulla toiminnalla. Heille on tarjolla Irti Huumeista ry:n vertaistukiryhmä.

Uskaltavatko ihmiset hakeutua palveluihin?

Jaana: Usein apuun hakeudutaan nimettömänä, koska aroista asioista ei haluta kertoa omalla nimellä. Palveluita olisi mahdollisuus antaa enemmänkin, jos ihmiset uskaltaisivat tulemaan avun piiriin ja käyttämään palveluita. Huumeiden käyttö on edelleen iso tabu. Matalan kynnyksen palveluiden tarjoaminen, kuten Irti Huumeista -puhelin, on tärkeä ensiaskel kohti apua ja tukea.

Irti Huumeista Porin läheisryhmä kokoontuu kerran kuukaudessa.

Tarkemmat tiedot www.irtihuumeista.fi > Läheisille > Läheisryhmät. Läheiset voivat soittaa iltaisin ryhmänohjaajan numeroon 050 543 5230 jutellakseen tilanteestaan, vaikka eivät olisi tulossa ryhmään.

Lissu Social Club, Liisankatu 10, avoinna arkisin klo 9–14. Lissu on osa valtakunnallista KoMa (korona marginaalissa) -projektia, jossa ovat mukana Porin Sininauha, Tampereen korkeakoulusäätiö Sr, Helsingin yliopisto ja Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Läheiset usein jaksamisensa äärirajoilla

Teksti: Tapio Ollikainen Kuva: Antti Yrjönen

Lain mukaan kuntien on järjestettävä riittävästi tukea myös päihdeongelmaisten läheisille. Resurssipula voi hidastaa tuen saamista.

HUUMEIDEN JA päihteiden käyttö on Suomessa viime vuodet lisääntynyt jatkuvasti. Tämä on havaittu THL:n laajoista huumejäämien jätevesitutkimuksista eri puolilta maata. Lisääntyneen käytön myötä myös tuki- ja hoito-palveluihin hakeudutaan yhä enemmän.

Helsingissä ongelmakäyttäjien läheisiltäkin tulee huolestuneita yhteydenottoja aiempaa enemmän päihde- ja sosiaalipalveluihin, Helsingin kaupungin Toipumiskampanin johtaja **Tuula Hiltunen** kertoo.

– Nämä yhteydenottajat toivovat yleensä neuvoja ja apua siihen, miten puuttua läheisensä pahenevaan päihteiden käyttöön, ja he ovat usein oman jaksamisensa äärirajoilla, Hiltunen sanoo.

– Toivottavasti näiden lisääntyneiden yhteydenottojen takana on silti myös kasvanut tietoisuus siitä, että läheisillä on yhtäläinen mahdollisuus ja oikeus käyttää päihdepalveluita kuin käyttävilläkin.

Läheisille omaa tukea ja hoitoa

Läheisten mukanaololla huumeongelmaisen kuntoutumisessa tiedetään olevan yleensä myönteinen vaikutus lopputulokseen. Helsinki on jo muutaman vuoden ajan kirjannut tulostavoitteisiinsa pyrkimyksen lisätä perhe- ja läheistapaamisten määrää, päihdepalvelujen ylihoitaja **Virpi Jaakkola** kertoo.

– Vähän olemme saaneet lukuja nousuunkin. Tämä on tietysti myös asiakkaistamme kiinni, sillä kaikki eivät halua läheisiään mukaan hoitoon, eikä kaikilla asiakkailla välttämättä edes ole läheisiä, Jaakkola sanoo.

Hän painottaa, että on todella tärkeää, että läheiset etsivät ja saavat omaakin hoitoa ja pääsevät työstämään asioita omasta näkökulmastaan.

– Hyvin usein läheiset kokevat olevansa jollakin tavoin syyllisiä tai syypäitä päihdeongelmaan. Siksi heidän on tärkeää päästä käsittelemään asioita ja ymmärtämään, ettei toisen päihteidenkäyttö ole heidän vikansa vaan päihteitä käyttävät tekevät omia päätöksiään, Jaakkola summaa.

Oikea palvelu löytyy appista

Eri kunnat järjestävät päihdepalvelunsa eri tavoin. Helsingin kokoisella paikkakunnalla löytyy lukuisia kaupungin ja järjestökentän yhteisvoimin järjestämiä palveluita. Ison ja hieman hajanaisen tukikentän koordinoimiseksi Helsingin ammattilaiset ovat vastikään muodostaneet läheistyön verkoston, jonka avulla kaupungin ja järjestöjen edustajat pysyvät kartalla toistensa palveluista ja tietävät siten esimerkiksi ohjata asiakkaita sinne, missä on tilaa.

– Kaupunki on myös lanseerannut asukkaiden käyttöön *Helsinki Recovery Appin*, ilmaisen puhelinsovelluksen, jonka avulla oikean palvelu ja yhteys sinne löytyy kätevästi ja nopeasti, Jaakkola kertoo.

– Sovelluksesta löytyy tietoa myös läheisille.

Usein ensimmäisenä tukitoimena läheinen ohjataan vertaistuen piiriin itsehoitoryhmiin tai jonkin järjestön tuottamaan vertaisryhmään. Näitä pääkaupunkiseudulla onkin melko hyvin tarjolla, Tuula Hiltunen kiittää.

– Läheiset tarvitsevat vertaistukea, etteivät jäisi asian kanssa yksin. Jos läheinen sen lisäksi tarvitsee henkilökohtaisempaa ammattiapua, toki sitä pyritään järjestämään. Valitettavasti sote-resurssien realiteettien vuoksi monet paikat ovat kuormitettuja, joten kaupungin omista hoitopaikoista ei aina välttämättä nopealla aikataululla saa tukea.

Perheiden vertaisryhmille on kova kysyntä

Helsingin päihdepalveluissa on järjestetty läheisten ryhmiä pääasiassa Nuorisoasemalla ja perheiden päihdeavokuntoutuksessa. Nuorisoaseman asiakkaina on lukuisia lapsia ja nuoria, joiden vanhemmilla on päihdeongelmia.

Perheiden päihdeavokuntoutuksessa autetaan perheyön ja perheterapian keinoin perheitä, joissa on alaikäisiä lapsia ja jommallakummalla tai molemmilla vanhemmilla päihdeongelma. Perheiden päihdeavokuntoutuksessa on tarjolla läheisille suljettuja vertaisryhmiä, joille olisi enemmän kysyntää kuin mitä voidaan tarjota, Tuula Hiltunen kertoo.

Päihdepalveluissa suunnitellaan lisättäväksi läheisten vertaisryhmätoimintaa.

– Hankimme paraikaa täydennyskoulutusta läheisryhmien ohjaamiseen muun muassa päihdepoliklinikoittemme ja perheiden päihdeavokuntoutuksen työntekijöille, jotta voimme tulevaisuudessa tarjota enemmän tukea myös läheisille.

← Helsingin tavoitteena on lisätä läheisten mukanaoloa huumeongelmaisen kuntoutumisessa. Virpi Jaakkola kertoo tämän tuottaneen tuloksia, joskin kaikki asiakkaat eivät halua läheisiään mukaan hoitoon, eikä kaikilla välttämättä edes ole läheisiä.

0800 980 66

Irti Huumeista -puhelin

**"On siistimpää
olla selvinpäin!"**

– Sana

Käyttääkö oma nuoresi huumeita?

Itseapupuopas on tehty huumeita
käyttävän nuoren läheiselle:
palasistaeteenpain.fi/itseapupuopas

Sininauhaliitto

IRTI HUUMEISTA RY

**JÄSENENÄ VAIKUTAT
– VAPAAEHTOISENA
SAAT ARVOKKAITA
KOKEMUKSIA.**

Liityn Irti Huumeista ry:n jäseneksi

Nimi: _____
Ikä: _____
Katuosoite: _____
Postinumero: _____
Paikkakunta: _____
Puhelin: _____
Sähköposti: _____

Liityn yksityishenkilönä

- ☐ jäseneksi (25€/vuosi)
☐ kannatusjäseneksi (65€/vuosi)

Liitymme yrityksenä/yhteisönä

- ☐ jäseneksi (250€/vuosi)
☐ kannatusjäseneksi (450€/vuosi)

Olen kiinnostunut vapaaehtoistyöstä.

- ☐ Ottakaa minuun yhteyttä.
☐ Tilaan Käänte-uutiskirjeen sähköpostiini.

Voit myös liittyä jäseneksi sivulla www.irtihuumeista.fi.

Irti Huumeista ry
050 320 8947
info@irtihuumeista.fi

Pasilanraitti 5
00240 HELSINKI
www.irtihuumeista.fi

